

Prijenos dionica i poslovnih udjela

Dalić, Zdeslav

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:152787>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Zdeslav Dalić

PRIJENOS DIONICA I POSLOVNIH UDJELA

Diplomski rad

Mentor: prof. Hrvoje Markovinović

Zagreb, prosinac 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Zdeslav Dalić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

(potpis studenta)

SAŽETAK

U ovom radu objašnjava se na koji način te pod kojim uvjetima je moguće raspolagati poslovnim udjelima u društvu s ograničenom odgovornošću (d.o.o.), odnosno dionicama u dioničkom društvu (d.d.). Govori se o formalnim pretpostavkama koje je potrebno ispuniti da bi pravni posao prijenosa poslovnog udjela, tj. dionica bio pravno valjan i proizvodio pravne učinke. Nadalje, obrađuju se načini prijenosa pojedinih vrsta dionica i poslovnih udjela te ograničenja njihova prijenosa,

Ključne riječi: dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću, poslovni udio, dionice, prijenos poslovnih udjela, prijenos dionica,

ABSTRACT

This paper explains how and under what conditions it is possible to dispose of business shares in a limited liability company, i.e. shares in a joint stock company. It talks about the formal assumptions that need to be fulfilled in order for the legal business of transferring a business share, i.e. the share was legally valid and produced legal effects. Furthermore, it covers various methods of transfer of certain types of shares and business shares along with the limitations of their transfer.

Key words: limited liability company, joint stock company, business share, stock, shares, transfer of shares

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POJAM DIONICA I POSLOVNIH UDJELA	2
3. PRIJENOS DIONICA	6
3.1 ČLANSTVO U DIONIČKOM DRUŠTVU.....	6
3.2. VRSTE DIONICA I NAČIN NJIHOVA PRIJENOSA	7
3.2. DIONICA KAO NEMATERIJALIZIRANI VRIJEDNOSNI PAPIR	8
3.4. RASPOLAGANJE DIONICAMA BEZ PRIJENOSA ČLANSTVA U DRUŠTVU.....	10
3.4. NASLJEĐIVANJE DIONICA.....	12
3.5. OGRANIČENJA U RASPOLAGANJU DIONICAMA.....	13
4. POSLOVNI UDJELI	16
4.1. ČLANSTVO U DRUŠTVU TEMELJEM POSLOVNIH UDJELA.....	16
4.2 PRIJENOS POSLOVNIH UDJELA.....	17
4.2.2. OGRANIČENJA PRIJENOSA POSLOVNIH UDJELA	18
4.2.3. NASLJEĐIVANJE POSLOVNIH UDJELA	21
6. ZAKLJUČAK	24

1. UVOD

Dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću se kategoriziraju kao društva kapitala. Od svih trgovačkih društava i gospodarskih subjekata spomenuta društva dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću uvjerljivo su najzastupljeniji oblici.¹ To nam ukazuje na važnost reguliranja svih aspekata tih društava, poput osnivanja, stjecanja i prijenosa članstva, prava i obveze članova, organa tih društva i slično.

Dioničko društvo je trgovačko društvo u kojemu članovi sudjeluju s ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenom na dionice i ne odgovaraju za obveze društva.² S druge strane, društvo s ograničenom odgovornošću je trgovačko društvo u koje jedna ili više fizičkih osoba unose uloge u dogovoreni temeljni kapital i ne odgovaraju za obveze društva.³ Ulozi u temeljni kapital društva s ograničenom odgovornošću nazivaju se poslovnim udjelima. Jedan od najvažnijih ciljeva društva kapitala je stjecanje dobiti, koje se postiže trgovanjem na tržištu kapitala. Stoga, pitanje prijenosa dionica, odnosno poslovnih udjela, a kojima se izražava članstvo u spomenutim društvima je od iznimne važnosti.

Imatelji dionica, odnosno poslovnih udjela, uplatom uloga stječu članska prava iz dionica ili poslovnih udjela. Njihova članska prava mogu biti upravljačkog i imovinskog karaktera, odnosno neka određena prava im daju mogućnost sudjelovati u donošenju odluka u društvu u manjoj ili većoj mjeri, dok imovinska prava omogućuju stjecanje određene imovinske koristi. Prijenosom dionica i poslovnih udjela stjecatelj zauzima mjesto prednika u društvu i na njega prelaze sva članska prava stjecanjem dionica ili poslovnog udjela njegovog prednika.

Prilikom prijenosa dionica i poslovnih udjela, radi zaštite samih društava, njihovih dioničara, odnosno članova, propisani su različiti uvjeti i ograničenja prilikom stjecanja dionica i poslovnih udjela, odnosno članskih prava u dioničkim društvima i društvima s ograničenom odgovornošću.

¹ Hrvoje Markovinović: Prijenos poslovnog udjela – što jest, a što ne bi trebao biti, Zbornik PFZ, 72, (1-2) 213-244 (2022)

² J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020., str. 3.

³ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak II: Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Organizator, Zagreb, 2020. str. 3.

2. POJAM DIONICA I POSLOVNIH UDJELA

Dionička društva, kao što je već spomenuto, svoj temeljni kapital dijele na dionice. Sam pojam dionice uglavnom se ne definira zakonom, već se njegovo značenje derivira iz odredbi kojima se definira dioničko društvo.⁴ Pojam dionica ima višestruko značenje. Za početak, dionica predstavlja određeni dio temeljnog kapitala koji na nju otpada. Nadalje, dionica je izraz članskih prava i obveza dioničara na čije ime dionica glasi. Konačno, dionica predstavlja vrijednosni papir.

Dionice kao dio temeljnog kapitala dijele se na dionice s nominalnim iznosom, odnosno na dionice bez nominalnog iznosa. Sukladno Zakonu o trgovačkim društvima (dalje: „ZTD“) nominalni iznos dionice ne može biti manji od 10,00 kuna, a svaka dionica s nominalnim iznosom manjim od navedenog je ništetna.⁵ Pritom je važno uvažiti pravilo, da zbroj nominalnih iznosa dionica mora odgovarati vrijednosti temeljnog kapitala. Ukoliko se izdaju dionice bez nominalnog iznosa, temeljni kapital dijeli se brojem dionica i time određuje koliki dio temeljnog kapitala otpada na jednu dionicu. . Izmjenom ZTD-a iz 2003. godine omogućeno je izdati dionice s nominalnim iznosom ili bez nominalnog iznosa, no potrebno je odlučiti se za jednu od spomenutih opcija jer društvo ne može imati i jednu i drugu vrstu dionica. Dionice bez nominalnog iznosa dijele se na prave i neprave dionice bez nominalnog iznosa. Pravim dionicama bez nominalnog iznos smatraju se dionice izdane u slučajevima kada temeljni kapital društva nije podijeljen na dionice ili ga društvo uopće nema.⁶ Temeljni kapital i prave dionice bez nominalnog iznosa mogu se mijenjati neovisno jedno o drugome obzirom da ne postoji neposredna veza između temeljnog kapitala i broja takvih dionica.⁷ S druge strane, neprave dionice bez nominalnog iznosa podrazumijevaju dionice društva u kojem temeljni kapital je podijeljen na dionice, no u dionicama nije naznačeno dio temeljnog kapitala koji na njih otpada, već je temeljni kapital koji na njih otpada računski izražen u skladu s kojim su i članska prava koja ona nose.⁸ Nadalje, dionice bez nominalnog iznosa mogu se podijeliti na kvota dionice i dionice određene njihovim brojem. Kvota dionice podrazumijevaju dionice koje glase na

⁴ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020., str. 54

⁵ Čl. 163., st. 2.-3. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

⁶ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb 2020. Str. 65.

⁷ Ibid.

⁸ S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019, str. 83.

idealni dio temeljenog kapitala ili imovine društva, a koji se mora odrediti statutom društva.⁹ Iz dionica izraženih samo njihovim brojem, članska prava proizlaze iz broja izdanih dionica jer se one odnose na jednake dijelove temeljnog kapitala. Stoga, izmjena broja dionica ne bi zahtijevala nikakve druge promjene obzirom da one uvijek sudjeluju jednakim dijelom u temeljnom kapitalu, pa bi informacija o broju izdanih dionica bila dovoljna za određivanje koliko prava nosi svaka od njih.¹⁰ Međutim, ZTD ne dopušta izdavanje pravih dionica bez nominalnog iznosa i kvota dionica, već samo nepravih dionica bez nominalnih iznosa, odnosno dionica izraženih samo svojim brojem. Mogućnost izdavanja samo nepravih dionica bez nominalnog iznosa proizlazi iz odredbi ZTD-a kojima je određeno da dioničko društvo mora imati temeljni kapital podijeljen na dionice bez obzira koju vrstu dionica izdaje.¹¹ Iz odredbi ZTD-a kojima se uređuje usvajanje statuta proizlazi da bi odredba statuta o izdavanju kvota dionica bila ništetna, a izričito se spominje mogućnost izdavanja dionica izraženih samo njihovim brojem.¹²

Dionica predstavlja skup prava i obveza dioničara koje on stječe kao član društva, a kojim su propisani zakonom i statutom društva.¹³ Prava koja dioničar stječe iz dionice dijele se na upravljačka prava i imovinska prava. Upravljačka prava podrazumijevaju pravo na sudjelovanje na glavnoj skupštini, pravo na obaviještenost, pravo glasa i pravo na pobijanje odluka glavne skupštine, a koja su uređena prisilnim odredbama ZTD-a te radi toga nema širokih mogućnosti za propisivanje upravljačkih prava statutom. S druge strane, imovinska prava su pravo na isplatu dividende, plaćanje naknade za ispunjenje dodatnih obveza prema društvu, prvenstveno pravo upisa novih dionica društva, pravo na isplatu dijela sudjelovanja u temeljnom kapitalu društva u slučaju njegova smanjenja, pravo na isplatu ostatka likvidacijske i stečajne mase društva. Imovinska prava dioničara moguće je u većoj mjeri od upravljačkih

⁹ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb 2020. Str. 65.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Čl. 159. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22.): *Dioničko društvo je trgovačko društvo u kojemu članovi (dioničari) sudjeluju s ulozima u temeljnome kapitalu podijeljenom na dionice.*

¹² Čl. 159. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22.): *U ispravi iz st. 1. ovog članka potrebno je navesti: ... podjeli temeljnog kapitala na dionice s nominalnim iznosima ili na one bez tog iznosa, kod dionica s nominalnim iznosima o tim iznosima i ukupnom broju dionica svakog nominalnog iznosa a kod dionica bez tog iznosa samo o njihovom broju, ako se izdaju dionice više rodova, rodu dionica i broju dionica svakoga roda,*

¹³ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 71

prava urediti statutom društva, a moguće ih je dodijeliti i posebnim dioničarima ili skupinama dioničara.

Dionica se može odrediti i kao vrijednosni papir. U skladu sa Zakonom o obveznim odnosima vrijednosni papir je određen kao isprava kojom se njezin izdavatelj obvezuje ispuniti obvezu upisanu u toj ispravi njezinu zakonitom imatelju.¹⁴ U slučaju dioničkih društava to bi značilo, da se društvo izdavanjem dionice, obvezuje ispuniti sve obveze koje dioničar tog društva ima pravo potraživati na temelju valjanog stjecanja dionice. Nastanak nekog prava, njegov prijenos, ostvarenje i prestanak vezani su uz taj vrijednosni papir.¹⁵ Vrijednosni papiri mogu se pojaviti u materijaliziranom ili nematerijaliziranom obliku.¹⁶ Materijalizirani oblik vrijednosnih papira podrazumijeva one vrijednosne papire za koje je izdana isprava o vrijednosnom papiru na koju se vežu prava koja iz njih proizlaze. Nematerijalizirani vrijednosni papir podrazumijeva elektronički zapis na račun u vrijednosnih papira u računalnom sustavu Središnjeg klirinškog depozitarnog društva (dalje: SKDD) kojim se njegov izdavatelj obvezuje vlasniku ispuniti obvezu sadržanu u nematerijaliziranom vrijednosnom papiru.¹⁷ Nematerijalizirani vrijednosni papiri uređeni su Zakonom o tržištu kapitala o kojima ću više pisati u nastavku.

Poslovni udio predstavlja skup prava i obveza člana društva s ograničenom odgovornošću i osnovni je pojam preko kojega se određuju članski odnosi u društvu s ograničenom odgovornošću. Prilikom osnivanja društva osnivači preuzimaju poslovne udjele kako je utvrđeno društvenim ugovorom. Svaki poslovni udio je određen svojim rednim brojem u društvu, nominalnim iznosom i pravima koje daje te kao takav može biti predmet pravnog posla u smislu raspolaganja poslovnim udjelom. Kako osnivači društva preuzimaju poslovne udjele kod osnivanja društva, tako i kod prijenosa poslovnog udjela svaki stjecatelj mora preuzeti poslovni udio koji stječe.

Svaki poslovni udio ima svoj jedinstveni redni broj u društvu. Redni broj se dodjeljuje kod osnivanja društva, prati poslovni udio cijelo vrijeme njegovog postojanja i ne smije se ponavljati za različite poslovne udjele. Poslovni udjeli koji nastaju prilikom podjele ili spajanja

¹⁴ Čl. 1135. St. 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21.)

¹⁵ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 83.

¹⁶ Čl. 1135. St. 2. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21.)

¹⁷ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 84.

poslovnih udjela, isto kao i prilikom dodavanja novih poslovnih udjela u društvu, moraju uvijek dobiti nove redne brojeve. Prava koja nose poslovni udjeli su pravo glasa, pravo na udio u dobiti društva te pravo na udio u likvidacijskoj, odnosno stečajnoj masi. Sva prava koja nosi poslovni udio mogu odgovarati udjelu nominalnog iznosa poslovnog udjela u temeljnom kapitalu društva, ali je isto tako moguće društvenim ugovorom za sve ili pojedine poslovne udjele odrediti veća ili manja prava.

Za svaki poslovni udio mora se u društvo unijeti ulog. Visina uloga određuje se prema nominalnom iznosu poslovnog udjela utvrđenom u društvenom ugovoru pri osnivanju društva. Kada se povećava temeljni kapital društva, visina uloga određuje se nominalnim iznosom poslovnog udjela navedenim u izjavi o njegovu preuzimanju.¹⁸ Nominalni iznos poslovnog udjela ne može biti manji od 200,00 kuna.¹⁹ Nominalni iznos poslovnog udjela mora biti izražen cijelim brojem koji je višekratnik broja sto. Zbroj nominalnih iznosa svih poslovnih udjela mora odgovarati iznosu temeljnoga kapitala društva. Ako u društvenom ugovoru nije drugačije određeno, poslovni udio člana društva određuje se prema njegovom nominalnom iznosu.²⁰

Mogućnost ostvarivanja prava iz poslovnog udjela uvjetovana je upisom određenog člana društva kao imatelja određenog poslovnog udjela u knjigu poslovnih udjela o čemu mora biti obaviješten registarski sud.²¹

¹⁸ Čl. 398 . Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

¹⁹ Čl. 390 . Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

²⁰ Čl. 409. St. 1. . Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

²¹ Čl. 411. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

3. PRIJENOS DIONICA

3.1 ČLANSTVO U DIONIČKOM DRUŠTVU

Članstvo u dioničkom društvu može steći na dva načina: izvornim ili izvedenim stjecanjem članstva. Izvorno, odnosno originarno, stjecanje članstva podrazumijeva sudjelovanje u osnivanju društva ili sudjelovanje u povećanju temeljnog kapitala društva ulozima.²² Izvorno stjecanje članstva podrazumijeva da se članstvo ne izvodi iz prava neke druge osobe, već ono nastaje izravno iz dionice u kojoj je to pravo sadržano.²³ Za institut prijenosa dionica koji obrađujem u ovom dijelu rada, značajnije je derivativno, odnosno izvedeno stjecanje članstva u dioničkom društvu. Derivativno stjecanje članstva u dioničkom društvu, podrazumijeva da se članstvo u društvu izvodi iz prava neke druge osobe koja već ima članstvo u društvu, bez obzira je li ta osoba članstvo stekla izvorno ili izvedeno iz prava neke treće osobe.²⁴ Do derivativnog stjecanja članstva može doći pravnim poslom ili nasljeđivanjem dionica zbog smrti dioničara fizičke osobe ili stjecanja članstva prilikom statusnih promjena društva, odnosno pripajanja jednog društva drugomu ili spajanjem dvaju dioničkih društava. Kod derivativnog stjecanja članstva, stjecatelj stupa u pravni položaj prethodnog dioničara i preuzima sva prava i obveze u stanju u kojemu se nalaze u trenutku prijenosa članstva u određenom društvu.²⁵ Sukladno tomu, stjecatelj dionica bi preuzeo sve preostale obveze prethodnog dioničara poput uplate dionice koja nije do kraja uplaćena, ispunjenje dodatnih činidbi na koje je bio obvezan prethodni dioničar, a u mjeri u kojoj ih prošli dioničar nije ispunio, ali i prava prema društvu koja prethodni dioničar nije ostvario.²⁶

²² S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019, str. 85.

²³ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 354.

²⁴ Ibid. str. 355.

²⁵ S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019, str. 85.

²⁶ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 355.

3.2. VRSTE DIONICA I NAČIN NJIHOVA PRIJENOSA

Dionice se mogu podijeliti na dvije vrste: dionice koje glase na ime i dionice koje glase na donositelja. Dionice koje glase na donositelja pogodnije su za lakše i brže kretanje u prometu, no izmjenama ZTD-a 2008. ostavljena je samo mogućnost izdavanja dionica koje glase na ime. Razlike ovih dviju vrsta dionica je u tome što se dionice koje glase na donositelja ne moraju upisivati u registar dionica, a u slučaju da se upišu, ne upisuje se ime dioničara. One se razlikuju i po načinu prijenosa.²⁷ U slučaju da su izdane isprave o dionicama, dionice koje glase na ime prenose se indosamentom, a dionice koje glase na donositelja prenose se predajom isprave. U protivnom slučaju, ako isprava o dionici nije izdana, one se prenose cesijom.²⁸ Spomenuta sentenca Visokog trgovačkog suda vrijedi za dionice u materijaliziranom obliku, dok se nematerijalizirane dionice prenose u skladu sa zakonom kojim se uređuju nematerijalizirani vrijednosni papiri. Glede oblika indosamenta, pravne legitimacije imatelja i njegove obveze za predaju na odgovarajući način se primjenjuju odredbe Zakona o mjenici, što je usporedivo s dionicom u kojoj su kao vrijednosnom papiru sadržana članska prava i obveze. Kao što je već spomenuto iste se prenose indosamentom. Županijski sud u Varaždinu je iznio da indosament predstavlja izjavu na danu na mjenici kojom imatelj mjenice prenosi svoja prava iz mjenice na drugu osobu, a indosant mora posve određeno, obično na poleđini mjenice ili njezinu alonžu ispisati nalog da se, umjesto njemu, mjenični iznos plati nekoj drugoj osobi (indosataru)²⁹. Pri prijenosu dionica indosamentom društvo je dužno ispitati neprekinuti slijed indosamenata, ali ne i potpise.³⁰ Sukladno odredbama Zakona o mjenici, kojim se uređuje oblik indosamenta, indosament mora biti bezuvjetan jer u suprotnom se smatra da nije niti napisan.³¹ Nadalje, indosament ne smije biti djelomičan, već se mora jasno odrediti osoba na koju se dionica prenosi, a u suprotnom bi indosament bio ništav.³² Međutim, Zakon o mjenici člankom 12. st. 2. dopušta bjanko indosament, kojim se imatelju dionice ostavlja mogućnost izbora kako će ispuniti taj indosament ili ga može predati trećoj osobi bez ispunjavanja ili novog

²⁷ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 144.

²⁸ Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske u odluci Pž-793/01 od dana 27. Siječnja 2001.: *Dionice mogu prenositi indosamentom samo onda kada su izdane isprave o dionicama. Međutim, ako isprave o dionicama nisu izdane, tada se prijenos dionica vrši cesijom*

²⁹ Odluka županijskog suda u Varaždinu Gž-1269/2019-2 od dana 17. prosinca 2020.

³⁰ Čl. 227 st. 5. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

³¹ Čl. 11. st. 1. Zakona o mjenici ("Narodne novine" br. 74/94., 92/10.): *Indosament mora biti bezuvjetan. Svaki uvjet koji bi bio stavljen smatra se kao da nije napisan.*

³² Čl. 11. st. 1. Zakona o mjenici ("Narodne novine" br. 74/94., 92/10.)

indosiranja.³³ Valjanim imateljem dionice koja glasi na ime smatra se ona osoba koja posjeduje ispravu o dionicu i može dokazati svoje pravo neprekinutim nizom indosamenta.³⁴ Niz se ne smatra prekinutim ako se u nizu nađe bjanko indosament, koji može čak biti i posljednji.³⁵ U slučaju da je došlo do prekida niza indosamenata, moguće je dokazati da je u određenim trenucima došlo do prijenosa dionica drugim načinima poput cesije ili nasljeđivanja.³⁶

U slučaju da nije izdana isprava o dionici, a nije riječ o nematerijaliziranom vrijednosnom papiru, dionice se prenose cesijom. Cesija podrazumijeva ugovor kojim vjerovnik svoju otuđivu tražbinu prenosi na drugu osobu.³⁷

Dionice koje glase na donositelja prenose se predajom isprave o dionice sukladno pravilima za predaju pokretnih stvari.³⁸ Valjanim imateljem smatra se osoba koja je u posjedu isprave o dionici, čak i kada bi bili stečena protupravno. Međutim, članstvo u društvu moguće je dokazati na druge načine, pa bi pravi ovlaštenik na prava iz dionice mogao ista ipak ostvariti. Nakon izmjena i dopuna ZTD-a koje su na snagu stupile 1. travnja 2008., u Hrvatskoj nije više moguće izdavati dionice na donositelja.³⁹

3.2. DIONICA KAO NEMATERIJALIZIRANI VRIJEDNOSNI PAPIR

Dionice se mogu izdavati i u nematerijaliziranom obliku. Stupanjem na snagu Zakona o tržištu kapitala 1. siječnja 2009. godine, prestaje važiti Zakon o tržištu vrijednosnih papira kojim su do tada bili regulirani, između ostalog, nematerijalizirani vrijednosni papiri, njihov pojam, način stjecanja, izdavanja i sl., te ustrojstvo i ovlaštenja središnje depozitarne agencije.⁴⁰ Nematerijalizirani vrijednosni papir podrazumijeva vrijednosni papir koji se u obliku elektroničkog zapisa vodi kod središnjeg depozitorija ili kojeg drugog registra ako je tako

³³ Čl. 13. st. 2. Zakona o mjenici ("Narodne novine" br. 74/94., 92/10.): *Kada je indosament neispunjen (bjanko), onda imatelj mjenice može:*

1) ispuniti bjanko indosament bilo svojim imenom bilo imenom druge osobe,

2) dalje indosirati mjenicu bjanko ili na ime druge osobe,

3) jednostavno predati mjenicu trećoj osobi, neispunjujući bjanko indosament niti stavljajući nov indosament.

³⁴ ³⁴ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 358.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

³⁷ Petar Klarić, Martin Vedriš; Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 444

³⁸ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020. Str. 367.

³⁹ Ibid. str. 144.

⁴⁰ S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019, str. 177

propisano posebnim zakonom.⁴¹ Odredbom iz čl. 524. st. 1. ZTK propisano je da nematerijalizirani vrijednosni papiri mogu glasiti samo na ime, a st. 2. je određeno da nematerijalizirani vrijednosni papiri koji unutar iste vrste daju ista prava, u pravnom prometu su zamjenjivi bez ograničenja, što omogućava ispunjenje bilo koje obveze prijenosom bilo kojeg takvog vrijednosnog papira, pri čemu vjerovnik ne bi imao pravo potraživati točno određene vrijednosne papire.⁴²

ZTK upućuje na odredbe ZOO-a (čl. 1136-1141., 1444., 1445., 1447. i 1453.) koje se odnose na vrijednosne papire, a na odgovarajući se način primjenjuju i na nematerijalizirane vrijednosne papire. Spomenutim člancima definirani su bitni sastojci vrijednosnih papira, na koga oni mogu glasiti, ostvarivanje prava iz vrijednosnih papira, prijenos vrijednosnih papira te njihovo sjedinjavanje i dijeljenje. Tako je određeno da vrijednosni papir mora sadržavati naznaku vrste vrijednosnog papira, tvrtku, odnosno naziv i sjedište ili ime i prebivalište izdavatelja vrijednosnog papira, odnosno spomenute podatke za onoga na koga ili po čijoj naredbi vrijednosni papir glasi ili naznaku ako glasi na donositelja te mjesto, nadnevak, serijski broj, ako se vrijednosni papir izdaje u seriji, i potpis izdavatelja.⁴³

Stjecanje vrijednosnog papira i prava koja proizlaze iz nematerijaliziranog vrijednosnog papira provodi se na temelju valjanog pravnog posla u trenutku njegova upisa na račun nematerijaliziranih vrijednosnih papira stjecatelja ili osobe koja drži nematerijalizirani vrijednosni papir za račun stjecatelja.⁴⁴ Nematerijalizirani vrijednosni papir i prava koja proizlaze iz njega moguće je osim na temelju pravnog posla steći i odlukom suda ili drugog nadležnog tijela, nasljeđivanjem i na temelju zakona.⁴⁵ Stjecanje nematerijaliziranih vrijednosnih papira temeljem valjanih pravnih poslova izvan uređenog tržišta, provodi se u sustavu središnjeg depozitorija ili drugog registra propisanog zakonom, a na temelju transakcije na službenom tržištu, stjecanje nematerijaliziranih vrijednosnih papira provodi se sustavom poravnanja i namire.⁴⁶

⁴¹ Čl. 523. St. 1. T. 2. Zakona o tržištu kapitala ("Narodne novine" br. 65/18., 17/20., 83/21.)

⁴² Čl. 524. St. 2. Zakona o tržištu kapitala ("Narodne novine" br. 65/18., 17/20., 83/21.): *Nematerijalizirani vrijednosni papiri koji unutar iste vrste daju ista prava, u pravnom prometu su zamjenjivi bez ograničenja, tako da bilo koja obveza može biti ispunjena prijenosom bilo kojeg takvog nematerijaliziranog vrijednosnog papira i vjerovnik ne može potraživati pojedinačno određene nematerijalizirane vrijednosne papire.*

⁴³ Čl. 1136. St. 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21.)

⁴⁴ Čl. 530. St. 1. Zakona o tržištu kapitala ("Narodne novine" br. 65/18., 17/20., 83/21.)

⁴⁵ Čl. 530. St. 2. Zakona o tržištu kapitala ("Narodne novine" br. 65/18., 17/20., 83/21.)

⁴⁶ Čl. 530. St. 3. i 4. Zakona o tržištu kapitala ("Narodne novine" br. 65/18., 17/20., 83/21.)

3.4. RASPOLAGANJE DIONICAMA BEZ PRIJENOSA ČLANSTVA U DRUŠTVU

Dionicom se može raspolagati na način i bez prijenosa članstva u društvu. To se može ostvariti zasnivanjem prava plodouživanja na dionici, založnog prava u korist vjerovnika ili fiducijarnog vlasništva u svrhu osiguranja tražbine. U navedenim slučajevima se ne stječe članstvo u društvu, već se dionica samo opterećuje, ali se time mogu steći određena članska prava iz dionica.

Plodouživanje je uređeno Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (dalje: „ZVSP“) kao osobna služnost, pa se na plodouživanje dionice primjenjuju odredbe ZVS-a.⁴⁷ Pravo plodouživanja je osobna služnost koja svojega nositelja ovlašćuje da se u svakom pogledu služi nečijom stvari u skladu s njezinom namjenom.⁴⁸ Pravo plodouživanja može postojati na pravu koje daje plodove ili druge koristi, a u tom slučaju se uzima da je to pravo stvar, poput dionice koja daje pravo na isplatu dividende i sl.⁴⁹ Vlasnik poslužne stvari mora trpjeti izvršavanje plodouživateljevih ovlasti na svojoj stvari, a svoje pravo vlasništva smije izvršavati ako time ne vrijeđa plodouživateljevo pravo.⁵⁰ Pravo plodouživanja zasniva se u obliku potrebnom za prijenos dionice, a u slučaju da je dionica izdana kao vrijednosni papir u nematerijaliziranom obliku, plodouživanje bi trebalo upisati u računalni sustav središnjeg depozitarnog društva.⁵¹ Potonje je propisano čl. 563. ZTK-a koji navodi da se na računima nematerijaliziranih vrijednosnih papira vode podaci o vrstama, rodovima, količinama, stvarnim pravima i nosiocima tih prava, ograničenjima stvarnih prava i povijest upisa nematerijaliziranih vrijednosnih papira.

Založno pravo je ograničeno stvarno pravo na određenoj stvari (zalogu) koje ovlašćuje svog nositelja (založnog vjerovnika) da određenu tražbinu, ne bude li mu o dospijeću ispunjena, namiri iz vrijednosti te stvari, ma čija ona bila, a njezin svagdašnji vlasnik (založni dužnik)

⁴⁷ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 370

⁴⁸ Čl. 203. St.1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine" br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10., 143/12., 94/17. - službeni pročišćeni tekst, 152/14., 81/15. - službeni pročišćeni tekst)

⁴⁹ Čl. 203. St. 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine" br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10., 143/12., 94/17. - službeni pročišćeni tekst, 152/14., 81/15. - službeni pročišćeni tekst)

⁵⁰ Čl. 204. St. 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine" br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10., 143/12., 94/17. - službeni pročišćeni tekst, 152/14., 81/15. - službeni pročišćeni tekst)

⁵¹ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 370

dužan je to trpjeti.⁵² Kao i kod plodouživanja, založno pravo može se zasnovati na isti način na koji se prenosi dionica, a ako je izdana kao vrijednosni papir u nematerijaliziranom obliku, založno pravo je potrebno upisati u računalni sustav središnjeg depozitorija. Temelj za upis založnog prava u depozitoriju je zakon (zakonsko založno pravo), pravni posao (ugovor, javnobilježnički akt ili solemnizirana privatna isprava) ili odgovarajuća odluka suda.⁵³ Založni vjerovnik stječe prema društvu zahtjev za isplatu dividende, što proizlazi iz odredbe 323. st. 2. ZVSP-a prema kojoj je vjerovnik koji neposredno posjeduje založenu stvar ovlašten za sebe ubirati plodove i druge koristi, ako se izričito ne obveže da to neće činiti.⁵⁴ Dividendu koju društvo isplati vjerovniku dioničara, prebija se s njegovom tražbinom. Najprije se prebija s troškovima na koje vjerovnik ima pravo da mu se nadoknade, zatim s kamatama koje mu duguje njegov dužnik i naposljetku s glavnicom.⁵⁵ Doduše, dioničar se može koristiti dividendom sve dok založni vjerovnik ne obavijesti društvo da će se koristiti svojim založnim pravom.⁵⁶

Za fiducijarni prijenos dionice radi osiguranja potrebno je prenijeti dionicu vjerovniku kako se ona inače prenosi, ali je potrebno ispuniti i dodatne pretpostavke.⁵⁷ Potrebno je da dioničar i predlagatelj osiguranja pred sudom unosom u sudski zapisnik ili kod javnog bilježnika sklope sporazum o prijenosu dionice radi osiguranja. O svakom prijenosu sud će bez odgode obavijestiti trgovačko društvo, odnosno agenciju radi provedbe prijenosa u odgovarajućim knjigama, odnosno računima, uz zabilježbu da je prijenos obavljen radi osiguranja.⁵⁸ Dionica u nematerijaliziranom obliku prenosi se zapisom na računu nematerijaliziranih vrijednosnih papira u računalnom sustavu središnjeg depozitorija.⁵⁹ Prijenosom dionice, sve dok predlagatelj osiguranja ne postane punopravni imatelj dionice, odnosno dok oni ne budu prodani ili drukčije otuđeni, prenositelj ne gubi pravo glasa niti pravo sudjelovanja u dobiti, ako sporazumom o prijenosu dionice radi osiguranja tražbine nije drukčije određeno.⁶⁰

⁵² Čl. 297. St. 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine" br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10., 143/12., 94/17. - službeni pročišćeni tekst, 152/14., 81/15. - službeni pročišćeni tekst)

⁵³ Uputa SKDD čl 196.

⁵⁴ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020., str. 374.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Čl. 326. st. 2. Ovršnog zakona ("Narodne novine" br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16., 73/17., 131/20.)

⁵⁹ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020., str. 374.

⁶⁰ Čl 326. St.3. Ovršnog zakona ("Narodne novine" br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16., 73/17., 131/20.)

3.4. NASLJEĐIVANJE DIONICA

U slučaju smrti člana dioničkog društva, njegove dionice prelaze na njegove nasljednike sukladno pravilima Zakona o nasljeđivanju kao i sva druga ostaviteljeva imovina.⁶¹ Njegovo članstvo u društvu prelazi na sve nasljednike, radi čega dolazi do više ovlaštenika na dionici, što je uređeno člankom 228. ZTD-a.⁶² Kada postoji više ovlaštenika na dionici oni svoja prava mogu ostvarivati samo preko zajedničkog zastupnika, a za sve obveze iz dionice odgovaraju solidarno.⁶³ Prilikom nasljeđivanja dionica, nasljednici umrlog dioničara smatraju se članovima društva od trenutka njegove smrti, pri čemu neće doći do primjene pravila da su u odnosu prema društvu članovi društva samo oni koji su upisani u registar dionica, odnosno u računalnom sustavu Središnjeg depozitarnog klirinškog društva, ako su dionice izdane u nematerijaliziranom obliku.⁶⁴ Nasljednici nakon podjele nasljedničke zajednice trebaju napraviti upis u registar dionica ako se radi o dionicama koje glase na ime, odnosno upis u računalni sustav Središnjeg depozitarnog klirinškog društva ako se radi o dionicama izdanim u nematerijaliziranom obliku.⁶⁵ Pravna osnova za spomenute upise je pravomoćno rješenje o nasljeđivanju.

Kada se radi o dioničarima pravnim osobama do pravnog sljedništva dolazi statusnim promjena. Statusnom promjenom pripajanja dioničar pravna osoba prestaje postojati i pripaja se drugoj. Nakon upisa statusne promjene u sudski registar sveopćim pravnim sljedništvom dionice dioničara pravne osobe koja prestaje postojati prelaze na pravnu osobu preuzimatelja, a za što se ne traže nikakve posebne radnje.⁶⁶ Isto se primjenjuje prilikom statusne promjene spajanja kada se dvije pravne osobe spoje i prestanu postojati te nastane nova pravna osoba na koju sljedništvom prijelaze njene dionice. Prilikom podjele dioničkih društava, njihove dionice sveopćim pravnim sljedništvom stječu se planom podjele ili prelaze na društva koja se osnivaju radi provođenja podjele.⁶⁷

⁶¹ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 368

⁶² Ibid.

⁶³ Čl. 228. st. 1. i st. 2. 24 Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22):

⁶⁴ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 368

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019, str. 259

⁶⁷ Ibid. str. 261

3.5. OGRANIČENJA U RASPOLAGANJU DIONICAMA

Prijenos dionica iako u načelu slobodan može se ograničiti. Sukladno čl. 227. st. 2. ZTD-a statutom društva može se odrediti da je za prijenos dionice koja nije izdana kao vrijednosni papir u nematerijaliziranom potrebna suglasnost društva. Takve dionice nazivaju se vinkuliranim dionicama. Vinkulirati se mogu samo dionice koje glase na ime, ali i samo one koje nisu izdane u nematerijaliziranom obliku, što predstavlja iznimku od načela slobodne prenosivosti dionica.⁶⁸ Takvo stajalište iznio je Visoki trgovački sud već spomenutom odlukom Pž-935/05 od 08. travnja 2008. godine kojim je istaknuo da je odredbom iz čl. 227. st. 2. rečenica 1. ZTD-a propisano da se suglasnost za prijenos dionice može statutom društva propisati samo za dionice koje nisu izdane u nematerijaliziranom obliku, što bi se moglo protumačiti da se smije propisati samo za materijalizirane dionice.⁶⁹

Suglasnost uglavnom daje uprava društva, odnosno izvršni direktori, no može se odrediti da o suglasnosti odlučuju nadzorni odbor, upravni odbor ili glavna skupština. Razlozi za odbijanje davanja suglasnosti mogu se propisati statutom, a ukoliko nije propisano, uskratiti suglasnost se može samo ako je to u interesu društva, a pogotovo ako bi se prijenosom moglo ugroziti ostvarenje cilja društva ili njegovu gospodarsku opstojnost. U slučaju da je dioničaru uskraćena suglasnost za prijenos dionica, a isti smatra da je uskrata suglasnosti neopravdana, može tužbom zahtijevati od suda da mu dopusti prijenos. O tome je svoj stav iznio i Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u odluci Pž-1781/99 od 25. svibnja 1999.: *Statutom društva može se odrediti da je za prijenos dionica koje glase na ime potrebna suglasnost društva. U statutu se mogu odrediti razlozi zbog kojih se može odbiti davanje suglasnosti za prijenos dionice. U slučaju odbijanja davanja suglasnosti bez razloga prenositelj (kupac dionica) može ustati tužbom na činidbu - nalaganje društvu da izvrši upis u knjigu dionica društva.*⁷⁰ Međutim, takav zahtjev bi mogao biti postavljen prema društvu u slučaju odbijanja upisa u registar valjanog prijenosa dionice koja nije vinkulirana ili vinkulirane dionice za čiji prijenos je suglasnost dobivena. Za slučaj uskrate suglasnosti, dioničar bi tužbenim zahtjevom morao ići za time da mu se da suglasnost za prijenos vinkulirane dionice, a ne da se njen prijenos

⁶⁸ Ibid. str. 377.

⁶⁹ Visoki trgovački sud u obrazloženju odluke Pž-934/05 od 8. Travnja 2008.: *Prema odredbi članka 227. stavak 2. rečenica 1. Zakona o trgovačkim društvima („Narodne novine“ broj 111/93, 34/99, 52/00 i 118/03) statutom društva može se odrediti da je za prijenos dionice koja nije izdana u nematerijaliziranom obliku potrebna suglasnost društva. Dakle, iz navedene zakonske odredbe, argumentum a contrario proizlazi da je moguće statutom dioničkog društva propisati suglasnost društva samo za prijenos dionice koja je izdana u materijaliziranom obliku.*

⁷⁰ Odluka Visokog trgovačkog suda Pž 1781/99 od dana 25. Svibnja 1999.

upiše u registar.⁷¹ Nadalje, sud je istom odlukom iznio stajalište da vinkulacija ne utječe na način prijenosa dionice na ime i odbijanje davanja suglasnosti ne čini sam prijenos, niti temeljni obveznopravni ugovor nevaljanim.⁷² Međutim, ne može se prihvatiti takvo stajalište Suda u kojem se ne razlikuje učinak vinkulacije na obveznopravni odnos između dioničara i na sam prijenos dionice.⁷³ Sud ispravno zaključuje da uskrata suglasnosti za prijenos dionice nema učinka na obveznopravni ugovor, no neprihvatljivo je stajalište da ono nema učinka na prijenos dionice. Društvo je u mogućnosti odbiti davanje suglasnosti za prijenos dionice, osim u slučaju da sud utvrdi da za odbijanje suglasnosti nije bilo osnove, pri čemu sud mora dati valjane razloge za donošenje takve odluke, a ne može svoju odluku temeljiti na spomenutom stajalištu Visokog trgovačkog suda koje nije prihvatljivo jer se protivi samoj biti instituta vinkulacije.⁷⁴

Dionice se prenose slobodnom voljom sudionika u tom pravnom poslu, no i tu postoje odstupanja. Institut prijenosa dionica manjinskih dioničara, tzv. *squeeze-out* predstavlja upravo takvo odstupanje. Kod *squeeze-outa* dolazi do prijenosa dionica isključivo voljom stjecatelja, čak i ako bi se prenositelj tomu protivio. *Squeeze-out* stavlja većinskog dioničara u povoljniji položaj naspram manjinskih dioničara, a predstavlja pravo većinskog dioničara zahtijevati prijenos dionica manjinskih dioničara, čime prestaje njihovo članstvo u društvu. Institut *squeeze-out* je uređen ZTD-om i Zakonom o preuzimanju dioničkih društava (dalje: ZPDD)⁷⁵. ZTD člancima 300.f-300.k precizno su utvrđeni uvjeti koji moraju biti zadovoljeni kako bi prijenos dionica manjinskih dioničara bio dopušten. Uvjeti koji moraju biti ispunjeni su sljedeći:

- (i) dionice koje se odnose na najmanje 95% temeljnog kapitala društva moraju isključivo pripadati glavnom dioničaru.
- (ii) može biti jedan ili više manjinskih dioničara s tim da ukupno imaju dionice koje se odnose na najviše 5% temeljnog kapitala
- (iii) odluku o prijenosu dionica manjinskih dioničara donosi glavna skupština društva.

⁷¹ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 386

⁷² Odluka Visokog trgovačkog suda Pž 1781/99 od dana 25. Svibnja 1999.

⁷³ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020, str. 381

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Dr. sc. Dragan Zlatović, squeeze out – prijenos dionica manjinskih dioničara, 12.08.2015., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/22631>

Kako bi se utvrdilo ima li glavni dioničar dionice koje se odnose na 95% temeljnog kapitala društva, na odgovarajući se način primjenjuje se odredba članka 474. stavka 2. i 4. ZTD-a koja se odnosi na utvrđivanje većinskog sudjelovanja jednog društva u drugom. Udio jednog društva u drugom određuje se na temelju odnosa nominalnog iznosa udjela koji mu pripada prema ukupnome temeljnom kapitalu drugoga društva, a ako je to društvo izdalo dionice bez nominalnog iznosa brojem tih dionica koje mu pripadaju. Vlastite udjele društva treba odbiti od temeljnog kapitala. S vlastitim udjelima izjednačuju se udjeli koji pripadaju nekome drugome tko ih drži za račun tog društva. Primjerno, društvo čiji temeljni kapital iznosi 100.000 kuna, a isti je razdijeljen na 1000 dionica po 100,00 kn stekne 10% vlastitih dionica. Kako bi se izračunao udio nekog dioničara u tom društvu iznos temeljnog kapitala koji otpada na tih 10% vlastitih dionica će se odbiti, pa će se udio većinskog dioničara računati na iznos temeljnog kapitala od 90.000 kuna. Razlog tomu nalazimo u članku 235. ZTD-a kojim je određeno da društvu iz vlastitih dionica ne pripadaju nikakva prava.⁷⁶

Prilikom ostvarivanja prava na *squeeze-out*, potrebno je isplatiti manjinskim dioničarima otpremninu čiju visinu određuje glavni dioničar. Pritom je potrebno uzeti u obzir prilike društva u tom u vrijeme donošenja odluke glavne skupštine. Uprava, odnosno izvršni direktori društva pritom mu moraju dati na uvid svu potrebnu dokumentaciju i pružiti potrebna obavještenja. Na iznos obračunava se kamata u visini eskontne stope Hrvatske narodne banke uvećane za pet postotnih poena u trenu upisa odluke glavne skupštine o prijenosu dionica manjinskih dioničara u sudski registar pa sve do isplate otpremnine.⁷⁷ Glavni dioničar dužan je predati izjavu banke kojom ona solidarno jamči da će glavni dioničar manjinskim dioničarima isplatiti spomenutu otpremninu uvećane za odgovarajući iznos kamata.⁷⁸

Kao svojevrsna suprotnost *squeeze-out* institutu, ZTD-om je propisana mogućnost priključenja odlukom većine. Spomenuti institut podrazumijeva mogućnost glavne skupštine da donese odluku o priključenju društva drugom dioničkom društvu sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Takvu odluku glavna skupština može donijeti ako buduće glavno društvo ima udio u društvu koji sačinjava 95% temeljnog kapitala društva.⁷⁹ Za valjanost odluke glavne skupštine

⁷⁶ S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019, str. 97

⁷⁷ Dr. sc. Dragan Zlatović, *squeeze out* – prijenos dionica manjinskih dioničara, 12.08.2015., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/22631>

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Čl. 504. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

o priključenju odlukom većine moraju biti ispunjeni uvjeti propisani čl. 504. st. 2. ZTD-a.⁸⁰ Dionice koje glavno društvo nije već držalo do priključenja odlukom većine, prelaze na njega upisom u sudski registar.⁸¹

4. POSLOVNI UDJELI

4.1. ČLANSTVO U DRUŠTVU TEMELJEM POSLOVNIH UDJELA

Ostvarivanje prava iz poslovnog udjela uvjetovano je upisom u knjigu poslovnih udjela o kojemu mora biti obaviješten registarski sud.⁸² No, član društva može ostvarivati svoja prava prema društvu već od dana kada prijava za upis u knjigu poslovnih udjela stigne društvu.⁸³ Knjigu poslovnih udjela dužna je voditi uprava, a u nju se unose tvrtka, odnosno ime i prezime, sjedište i adresa, odnosno prebivalište svakog člana društva, ako je član društva pravna osoba podaci o njenom upisu u odgovarajućem registru, njegov osobni identifikacijski broj, nominalni iznos poslovnih udjela koje je preuzeo i što je na temelju toga uplatio te eventualne dodatne činidbe koje je dužan ispuniti prema društvu i koje je ispunio, sve obveze koje terete poslovni udio i broj glasova koje ima pri donošenju odluka članova društva.⁸⁴ Upis u knjigu poslovnih udjela nužno je da bi svojstvo člana u društvu moglo biti priznato, a onome tko je u knjigu poslovnih udjela upisan svojstvo člana društva ne može biti osporeno. Upis u knjigu poslovnih udjela može čak biti i obavljeno protivno zakonu, no to ne bi imalo utjecaja na primjenu odredbe iz članka 411. st. 1. ZTD-a.⁸⁵

⁸⁰ Čl. 504. st. 2. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22): *Objava priključenja kao točke dnevnoga reda skupštine valjana je:*

1. ako sadržava tvrtku i sjedište budućega glavnoga društva,

2. ako joj je priložena izjava budućega glavnoga društva kojom ono dioničarima, odnosno imateljima udjela koji su istupili nudi na ime naknade za njihove dionice, odnosno udjele vlastite dionice, a u slučaju iz članka 504.a stavka 2. rečenice treće ovoga Zakona osim toga i plaćanje otpremnine u novcu. Odredba točke 2. ovoga stavka primjenjuje se i pri objavljivanju koje čini buduće glavno društvo.

⁸¹ Čl. 505. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

⁸² Čl. 411. St. 1. 24 Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

⁸³ Čl. 411. St. 2. 24 Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

⁸⁴ Čl. 410. St. 1. 24 Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

⁸⁵ Odluka Visokog trgovačkog suda Gzz 61/04 od dana 23. Rujna 2004.

4.2 PRIJENOS POLSOVNIH UDJELA

4.2.1. UGOVOR O PRIJENOSU POSLOVNIH UDJELA

Prijenos poslovnih udjela je sukladno odredbi čl. 412. st.1. u načelu slobodan.⁸⁶ Za prijenos poslovnog udjela, sukladno čl. 412. st.3 ZTD-a, potreban je ugovor sklopljen u obliku javnobilježničkog akta ili privatne isprave koju potvrdi javni bilježnik ili sudska odluka koja zamjenjuje takav ugovor. Isti je potreban i za preuzimanje obveze da će se prenijeti poslovni udio. Nedostatak potrebne forme ugovora kojim se preuzima obveza da će poslovni udio biti prenesen može se otkloniti sklapanjem ugovora o prijenosu poslovnog udjela u ispravnom obliku, odnosno u obliku javnobilježničkog akta ili privatne isprave koju potvrdi javni bilježnik. Za prijenos poslovnog udjela mjerodavne su odredbe ZTD-a i društvenog ugovora, ali i odredbe Zakona o obveznim odnosima (dalje: „ZOO“) koje nisu u koliziji s odredbama ZTD-a.⁸⁷ Tako na primjer poslovni udjel koji se prenosi u ugovoru o prijenosu mora biti točno određen odnosno individualiziran u odnosu na ostale poslovne udjele u određenom društvu s ograničenom odgovornošću jer bi u protivnom ugovor o prijenosu poslovnog udjela bio ništav.⁸⁸ U slučaju da ugovor nije sklopljen u propisanom obliku, odnosno u obliku javnobilježničkog akta ili privatne isprave potvrđene koju potvrdi javni bilježnik, uprava društva s ograničenom odgovornošću ne smije stjecatelja upisati u knjigu poslovnih udjela. Sukladno tomu, uprava koja odbije upis takvog stjecatelja u knjigu poslovnih udjela, a ni društvo, neće odgovarati stjecatelju za naknadu eventualne štete.⁸⁹

Ugovor o prijenosu poslovnih udjela treba sadržavati obostrano očitovanje volje ugovornih strana, kojima se iskazuje želja za prijenosom određenog poslovnog udjela sa prenositelja na stjecatelja. Poslovni udjel u ulozi predmeta tog ugovora treba biti određen sukladno općim pravilima obveznog prava o određenosti predmeta ugovora.⁹⁰ Određenost predmeta ugovora u ovom slučaju podrazumijeva da se mora odrediti društvo predmetnog poslovnog udjela i da ono u trenutku sklapanja ugovora mora postojati. Nadalje, poslovni udio mora biti određen u mjeri koja je potrebna da bi spomenuti poslovni udjel mogao biti

⁸⁶ Čl. 412. st. 1. ZTD-a: „*Poslovni udjeli mogu se prenositi i nasljeđivati*“

⁸⁷ Z. Slakoper, Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji, Organizator 2009., Zagreb str. 216

⁸⁸ Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž-7475/04 od dana 6. veljače 2007.

⁸⁹ Odluka Visokog trgovačkog suda Pž-4155/05 od dana 20. Svibnja 2008.

⁹⁰ Z. Slakoper, Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji, Organizator 2009., Zagreb str. 218

individualiziran u odnosu na ostale poslovne udjele tog društva, kao npr. nominalni iznos uloga za poslovni udjel.⁹¹

Sklopanje ugovora o prijenosu poslovnih udjela ne mora biti poznato društvu niti pojedinim članovima društva. No, to ne vrijedi za učinke koje ugovor proizvodi.⁹² Učinci ugovora o prijenosu poslovnog udjela su višestruki. Imovinskopravni učinci ugovora o prijenosu poslovnog udjela nastaju već samim sklapanjem ugovora o prijenosu poslovnog udjela, a daljnje formalne radnje nisu potrebne.⁹³ Nadalje, učinak ugovora o prijenosu poslovnih udjela predstavlja stupanje stjecatelja poslovnih udjela u pravni položaj prenositelja.⁹⁴ Međutim, stjecatelj ne stupa u pravni položaj prenositelja samim sklapanjem ugovora, već je za nastanak takvog učinka potrebno obavijestiti društvo te obavijestiti registarski sud, što je u skladu s odredbom iz čl. 411. ZTD-a.⁹⁵ U odnosu prema društvu, član društva je samo ona osoba koja je upisana u knjigu poslovnih udjela, a o čemu je obaviješten registarski sud. Upis stjecatelja u knjigu poslovnih udjela smatra se obavljenim već kada društvu prispije valjana i potpuna prijava za upis.⁹⁶ Članu društva priznaju se sva članska prava nakon što preda prijavu za upis u knjigu poslovnih udjela koja ispunjava sve uvjete za upis, a obzirom da nakon toga sve daljnje radnje treba napraviti društvo (upis u knjigu poslovnih udjela i obavijest registarskom sudu), propuštanje obavještanja registarskog suda o upisu u knjigu poslovnih udjela ne može štetiti članu društva.⁹⁷

4.2.2. OGRANIČENJA PRIJENOSA POSLOVNIH UDJELA

Kao i kod dionica, prijenos poslovnih udjela, koji je u načelu slobodan, može se ograničiti. Društvenim ugovor moguće je odrediti da je za prijenos poslovnog udjela suglasnost društva, a ponekad i drugi uvjeti. Poslovni udio uz kojeg su vezane obveze ispunjenja dodatnih

⁹¹ Ibid.

⁹² Z. Slakoper, Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji, Organizator 2009., Zagreb str. 223.

⁹³ H. Markovinović: Prijenos poslovnog udjela – što jest, a što ne bi trebao biti, Zbornik PFZ, 72, (1-2) 213-244 (2022)

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Članak 411. ZTD: “U odnosu na društvo član društva je samo onaj tko je upisan u knjizi poslovnih udjela i o čijem je članstvu u društvu obaviješten registarski sud.”

⁹⁶ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak II: Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Organizator, Zagreb, 2020. str 199

⁹⁷ Ibid.

činidbi moguće je prenijeti samo uz suglasnost društva.⁹⁸ Kao i dionice, poslovni udjeli koji se mogu prenositi samo uz suglasnost društva nazivaju se vinkuliranim poslovnim udjelima.

Društvenim ugovorom mogu se postaviti različite zabrane raspolaganja poslovnim udjelima, poput zabrane raspolaganja poslovnim udjelima uopće ili na određeno vrijeme, zabrane prijenosa poslovnih udjela određenom krugu osoba. Moguće je ograničiti prijenos poslovnih udjela zasnivanjem prava prvokupa i prava prvenstva u stjecanju poslovnog udjela za slučaj njegova otuđenja ili propisivanjem posebnog oblika za prijenos poslovnih udjela. Kao što je već spomenuto, propisati se može da je za prijenos potrebna i suglasnost društva.⁹⁹

Suglasnost za prijenos poslovnog dijela u načelu daje uprava društva, no moguće je društvenim ugovorom propisati da je za davanje suglasnosti nadležan nadzorni odbor, ako ga društvo ima ili glavna skupština, odnosno članovi društva ili samo određeni članovi društva.¹⁰⁰ Sukladno članku 413. st.1. ZTD-a ako članu društva nije dana suglasnost za prijenos poslovnog udjela za koji je uplaćen cijeli ulog, može tražiti od suda da mu se prijenos poslovnog udjela dozvoli. Sud će isti dozvoliti, ako nema važnih razloga za to da uskrati davanje dozvole za prijenos, a prijenos se može obaviti bez štete za društvo, njegove članove i vjerovnike. Prije donošenja odluke sud mora saslušati upravu i člana društva koji traži dozvolu za prijenos poslovnog udjela. Saslušanje uprave i člana društva koji traži dozvolu za prijenos poslovnog udjela, u izvanparničnom postupku radi davanja dozvole na prijenos poslovnog udjela, obaviti će se neovisno o tome jesu li stranke predložile njihovo saslušanje.¹⁰¹ Član kojemu se odbije dati suglasnost za prijenos poslovnih udjela imao bi pravo istupiti iz društva, a pogotovo ako bi mu davanje suglasnosti bilo uskraćeno više puta, što bi ga sprječavalo u ostvarenju njegovih članskih prava.¹⁰² Opisana okolnost predstavljala bi opravdani razlog za istupanje iz društva sukladno čl. 420. ZTD-a, Poslovni udjeli se mogu i naknadno vinkulirati, odnosno odrediti

⁹⁸ čl. 412. St. 4. 24 Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22)

⁹⁹ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak II: Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Organizator, Zagreb, 2020., str. 134

¹⁰⁰ S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019, str. 193

¹⁰¹ Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž-4366/06 od dana 26. Kolovoza 2009.

¹⁰² S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019, str. 194.

stroži uvjeti za raspolaganje poslovnim udjelom, ali samo ako bi se usuglasili svi članovi kojima bi se raspolaganje poslovnim udjelima otežalo.¹⁰³

Društvenim ugovorom mogu se ugovoriti da se poslovni udjeli prenose s posebnim pogodama, odnosno s pravom prvokupa ili pravom prvenstva u stjecanju poslovnog udjela. Pravo prvokupa daje članu društva ili više članova da poslovni udjeli u slučaju njihova otuđenja moraju biti ponuđeni nositelju tog prava pod uvjetima pod kojima bi član društva te udjele prenio nekoj trećoj osobi.¹⁰⁴ Pravo prvokupa nerijetko se povezuje s ovlaštenjem na davanje suglasnosti za prijenos poslovnog udjela, a na način da ako nositelj prava prvokupa ne otkupi predmetne poslovne udjele, mora dati suglasnost za njihov prijenos. U slučaju da se u određenom roku za davanje suglasnosti član društva ne očituje smatralo bi se da je dao suglasnost.¹⁰⁵ Pravo na prvenstvo stjecanja daje nositeljima takvog prava mogućnost stjecanja poslovnog udjela i kad se on prenosi po nekoj drugoj osnovi, poput darovanja, zamjene i sl.¹⁰⁶

Poslovnim udjelima moguće je raspolagati bez prijenosa članstva u društvu. Na poslovne udjele moguće je na odgovarajući način primijeniti pravila koja se odnose na raspolaganje dionicama bez prijenosa članstva u društvu. Na poslovnom udjelu moguće je, dakle, zasnovati služnost plodouživanja u korist druge osobe. Plodouživanje je moguće zasnovati kao puno plodouživanje na poslovnom udjeli ili kao djelomično plodouživanje.¹⁰⁷ Nadalje je moguće zasnovati založno pravo sukladno odredbama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ili fiducijarni prijenos poslovnog udjela u svrhu osiguranja sukladno odredbama Ovršnog zakona.

¹⁰³ I J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak II: Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Organizator, Zagreb, 2020. str. 139.

¹⁰⁴ Ibid. str. 146.

¹⁰⁵ Ibid. str. 147.

¹⁰⁶ S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019, str. 194.

¹⁰⁷ J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak II: Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Organizator, Zagreb, 2020. str. 152.

4.2.3. NASLJEĐIVANJE POSLOVNIH UDJELA

Za slučaj smrti člana društva s ograničenom odgovornošću, njegovi poslovni udjeli, kao skup nepodijeljenih prava i obveza prelaze na njegove nasljednike sukladno propisima nasljednog prava.¹⁰⁸ ZTD-om su propisane mogućnosti ograničavanja takvog načina prijenosa poslovnih udjela.¹⁰⁹ Za razliku od prijenosa poslovnih udjela *inter vivos* koji ovisi o volji osnivača ili člana društva želi li raspolagati svojim poslovnim udjelom i koji predstavlja dvostrano obvezni ugovor, prelazak poslovnih udjela na nasljednike predstavlja prijenos *mortis causa* koji se dešava po sili zakona. Sukladno Zakonu o nasljeđivanju (dalje: „ZN“) nasljednik stječe nasljedno pravo i na njega po sili zakona prelazi ostavina umrle osobe u času ostaviteljeve smrti.¹¹⁰ Nasljeđivanje poslovnog udjela je u načelu slobodno, no društvenim ugovorom moguće je propisati posebne uvjete radi zaštite interesa samoga društva. Kako je propisano člankom 414. ZTD-a moguće je odrediti da je nasljednik dužan prenijeti naslijeđeni poslovni udio nekom drugom članu društva, nekima od više članova društva zajedno, svim članovima društva, samom društvu ili trećoj osobi koju odredi društvo po cijeni koja odgovara vrijednosti poslovnog udjela iskazanoj u posljednjim financijskim izvješćima društva, osim ako se drugačije ne dogovore.¹¹¹

Pravni položaj stjecatelja poslovnog udjela uređen je člankom 415. ZTD-a, određeno je da prema stjecatelju poslovnog udjela vrijede glede odnosa u društvu pravne radnje poduzete prema onome tko je taj udio prenio i radnje koje je on poduzeo prije nego što je društvu prijavljen prijenos poslovnog udjela. Za ispunjenje činidbi koje se na temelju poslovnog udjela moraju ispuniti društvu po obvezi koja postoji u vrijeme kada je društvu podnesena prijava za upis prijenosa tog udjela u knjigu poslovnih udjela, solidarno odgovaraju stjecatelj poslovnog udjela i njegov pravni prednik.

¹⁰⁸Tino Bego, Nasljeđivanje poslovnog udjela trgovačkog društva s ograničenom odgovornošću, Računovodstvo Revizija i financije, studeni 2017.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Čl. 129. st. 1. Zakona o nasljeđivanju ("Narodne novine" br. 48/03., 163/03., 35/05., 127/13., 33/15., 14/19.)

¹¹¹ V. Gorenc, Komentar zakona o trgovačkim društvima, RRIF, Zagreb 2008. Str. 978

5. RASPOLAGANJE DIONICAMA I POSLOVNIM UDJELIMA KAO PREDMETIMA BRAČNE STEČEVINE

Bračna stečevina određena je odredbom iz čl. 36. Obiteljskog zakona (dalje: „ObZ“) kao imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine. Navedena odredba podrazumijevala bi da dionice stečene kupoprodajom, a plaćene su sredstvima koja su predmet bračne stečevine, odnosno poslovnih udjela koji su stečeni sredstvima koja su predmet bračne stečevine te dioničarstvom zaposlenih i sami postaju predmetom bračnom stečevine, na koju će se primjenjivati odgovarajuće odredbe ObZ-a o bračnoj stečevini.

Iako će dionice ili poslovni udjeli koji su predmet bračne stečevine u pravilu glasiti na jednog bračnog druga, stvarni ovlaštenici na prava iz dionica, odnosno poslovnih udjela bit će u skladu s odredbom iz čl. 36. st. 3. ObZ-a¹¹² oba bračna druga.¹¹³ Takvo stajalište zauzeo je i Visoki trgovački sud Republike Hrvatske odlukom PŽ-1055/2019-2 od 14. veljače 2019: *ako poslovni udjel predstavlja bračnu stečevinu, bračni drugovi kao suovlaštenici na poslovnom udjelu mogu samo zajednički ostvarivati prava koja daje poslovni udjel*. To bi značilo da zapravo svaki bračni drug postaje vlasnikom polovice poslovnog udjela.¹¹⁴ No, u praksi jedan je bračni drug član društva, odnosno stjecatelj poslovnog udjela ili dionice. Sukladno pravilima prava društva bračni drug koji nije strana ugovora o prijenosu poslovnog udjela ili drugog ili darovanja, ne može biti ni stranka dvostranoobveznog odnosa koji povodom tih ugovora nastaje.¹¹⁵ Drugim riječima, bračni drug koji nije stjecatelj poslovnog udjela ili dionice nema pravo na zahtjev prema društvu za upis u knjigu poslovnih udjela i sudski registar, unatoč tome što odredbama o bračnoj stečevini bračni drug postaje suovlaštenik na spomenutom poslovnom udjelu ili dionici.¹¹⁶ Jedan bračni drug ima tražbinu samo prema drugom bračnom drugu, odnosno stjecatelju, pod uvjetom da je poslovni udjel stečen sredstvima od rada za vrijeme trajanja bračne zajednice. a ne prema društvu, odnosno prenositelju.¹¹⁷ Što se tiče raspolaganja

¹¹² Čl. 36. st. 3. Obiteljskog zakona "Narodne novine" br. 103/15., 98/19., 47/20.): *Bračni drugovi su u jednakim dijelovima suvlasnici bračne stečevine, ako nisu drukčije ugovorili*

¹¹³ Zvonimir Jelinić: Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima, Imovinskopравни aspekti razvoda braka -hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Rešetar, B. i Župan, M., Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek, 2011., str. 123.

¹¹⁴ Vlatka Cikač, Podjela bračne stečevine s osvrtom na poslovne udjele u d.o.o.-u, Financije, pravo i porezi

¹¹⁵ T. JAKUPAK, Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 2, 559-578 (2021)

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Ibid.

dionicama ili poslovnim udjelima koji su predmet bračne stečevina potrebna suglasnost oba bračna druga, kao što je određeno odredbom iz čl. 37. st. 2. ObZ-a¹¹⁸ Međutim, doslovna primjena spomenute odredbe stvorila bi nesigurnost u pravnom prometu, obzirom da se promet dionica može odvijati poprilično brzo te bi moglo doći do kompliciranih situacija kada bi trećoj osobi koja je sklopila s jednim bračnim drugom pravni posao u dobroj vjeri kojim stječe dionice bilo nepoznato da su one predmet bračne stečevine, nakon čega bi drugi bračni drug mogao zahtijevati ništetnost spomenutog pravnog posla radi izostanka suglasnosti. Stoga je tumačenje te odredbe ublaženo odlukom Županijskog suda u Varaždinu Gž Ovr-236/17-5 od 27. svibnja 2017. kojom je odredio: *Ništetnost pravnog posla kojim se raspolaže bračnom stečevinom utvrđuje se u svakom pojedinom slučaju uzimajući u obzir osobite okolnosti svakog konkretnog slučaja, te ponašanje, savjesnost i dobru vjeru svih sudionika određenog pravnog odnosa, te bračnog druga koji nije bio sudionik tog odnosa.* Nadalje, radi sigurnosti u pravnom prometu na dionice, odnosno poslovne udjele mogu se analogno primijeniti pravila o raspolaganju nekretninama i povjerenjem u zemljišne knjige. Dionice i poslovni udjeli predstavljaju imovinska prava koje zahtijevaju vođenje kroz središnje sustave i javne registre, poput SKDD-a, moralo bi se poštivati povjerenje u stanje iz javnih registara, odnosno registra dionica i knjiga poslovnih udjela, čime bi se mogla otkloniti mogućnost kasnijeg podizanja tužbe radi utvrđivanja ništetnosti pravnog posla od strane drugog bračnog druga.¹¹⁹

¹¹⁸ Čl. 37. St. 2. ObZ: *Za izvanredne poslove na nekretninama ili pokretninama koje se upisuju u javne upisnike poput promjena namjene stvari, većih popravaka, dogradnje, nadogradnje, preuređenja, otuđenja cijele stvari, davanja cijele stvari u zakup ili najam na dulje od jedne godine, osnivanja hipoteke na cijeloj stvari, davanja pokretne stvari u zalog, osnivanja stvarnih i osobnih služnosti, stvarnoga tereta ili prava građenja na cijeloj stvari potrebno je zajedničko poduzimanje posla ili pisana suglasnost drugoga bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika.*

¹¹⁹ Zvonimir Jelinić: Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima, Imovinskopravni aspekti razvoda braka -hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Rešetar, B. i Župan, M., Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek, 2011., str. 134.

6. ZAKLJUČAK

Dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću najzastupljeniji su oblici društva kapitala. Temeljni kapital tih društava, odnosno u novcu izražena vrijednost uloga pojedinih članova društva dijeli se na dionice u dioničkom društvu, odnosno poslovne udjele u društvu s ograničenom odgovornošću. Dionica predstavlja određeni dio temeljnog kapitala koji na nju otpada te je izraz članskih prava i obveza dioničara na čije ime dionica glasi. Također, dionica predstavlja vrijednosni papir. Poslovni udio osnovni je pojam preko kojega se određuju vlasnički odnosi u društvu s ograničenom odgovornošću. Svaki poslovni udio je određen svojim rednim brojem u društvu, nominalnim iznosom i pravima koje daje te kao takav može biti predmet pravnog posla u smislu raspolaganja poslovnim udjelom.

Dionice se prenose indosamentom, ukoliko su izdane isprave o dionicama, odnosno nisu izdane u nematerijaliziranom obliku. Ako nisu izdane isprave o dionici one se prenose cesijom, a u slučaju da su dionice izdane u nematerijaliziranom obliku njihov prijenos obavlja se u računalnom sustavu SKDD-a. Dionice je osim pravnim poslom moguće steći nasljeđivanjem sukladno odredbama Zakona o nasljeđivanju, odnosno sveopćim pravnim sljedništvom pravnih osoba prilikom statusnih promjena društva.

Poslovni udjeli prenose se ugovorom u obliku javnobilježničkog akta ili solemnzirane privatne isprave, odnosno sudskom odlukom koja zamjenjuje takav ugovor. Nedostatak potrebne forme, prijenos poslovnog udjela neće moći biti upisan u knjigu poslovnih udjela. Društvenim ugovorom moguće je propisati različita ograničenja prijena poslovnih udjela. Za prijenos određenih poslovnih udjela moguće odrediti da je potrebna suglasnost čime društvo dobiva veću kontrolu nad time tko može postati članom društva. Isti učinak postiže se mogućnošću da društvo može odrediti na koga će se prenijeti poslovni udjeli nakon smrti člana društva.

Dionicama i poslovnim udjelima moguće je raspolagati bez prijena članstva u društvu, čime se omogućava trećoj osobi korištenje pojedinim članskim pravima, poput isplate dividende. To se postiže zasnivanjem opterećenja dionice, odnosno poslovnog udjela, u vidu založnog prava, plodouživanja ili fiducijarnog prijena dionice sa svrhom osiguranja. U slučaju da su dionice ili poslovni udjeli stečeni nakon sklapanja bračne zajednice i to iz rada ili od imovine stečene iz rada oni postaju predmetom bračne stečevine. Na njih se primjenjuju odredbe Obiteljskog zakona koja ograničavaju njihovim raspolaganjem, a koja se primjenjuju na druge stvari i prava koja ulaze u bračnu stečevinu.

6. LITERATURA

1. J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak II: Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Organizator, Zagreb, 2020
2. J. Barbić, Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak I. Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2020.
3. S. Petrović, P. Ceronja, Osnove prava društava, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, 9. Izdanje, Zagreb 2019.,
4. Petar Klarić, Martin Vedriš; Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014
5. Z. Slakoper, Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji, Organizator 2009., Zagreb
6. Zvonimir Jelinić: Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima, Imovinskopravni aspekti razvoda braka -hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Rešetar, B. i Župan, M., Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek, 2011., str. 134.
7. T. JAKUPAK, Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 2, 559-578 (2021)
8. Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske u odluci Pž-793/01 od dana 27. Siječnja 2001
9. Odluka Visokog trgovačkog suda Pž-934/05 od 8. Travnja 2008
10. Odluka županijskog suda u Varaždinu Gž-1269/2019-2 od dana 17. prosinca 2020
11. Odluka Visokog trgovačkog suda Pž 1781/99 od dana 25. Svibnja 1999.
12. Odluka Visokog trgovačkog suda Gzz 61/04 od dana 23. Rujna 2004.
13. Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž-4366/06 od dana 26. Kolovoza 2009.
14. Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž-7475/04 od dana 6. veljače 2007.
15. Odluka Visokog trgovačkog suda Pž-4155/05 od dana 20. Svibnja 2008.
16. Odluka Županijskog suda u Varaždinu Gž Ovr-236/17-5 od 27. svibnja 2017.
17. Dr. sc. Dragan Zlatović, squeeze out – prijenos dionica manjinskih dioničara,

18. Tino Bego, Nasljeđivanje poslovnog udjela trgovačkog društva s ograničenom odgovornošću, Računovodstvo Revizija i financije, studeni 2017.
19. URL: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/37755>
20. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22
21. Zakon o tržištu kapitala ("Narodne novine" br. 65/18., 17/20., 83/21.)
22. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine" br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10., 143/12., 94/17. - službeni pročišćeni tekst, 152/14., 81/15. - službeni pročišćeni tekst)
23. . Zakon o nasljeđivanju ("Narodne novine" br. 48/03., 163/03., 35/05., 127/13., 33/15., 14/19.)
24. Ovršni zakon ("Narodne novine" br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16., 73/17., 131/20.)
25. Obiteljski zakon ("Narodne novine" br. 103/15., 98/19., 47/20.)
26. Zakon o mjenici ("Narodne novine" br. 74/94., 92/10.)